

BIEL (15) sb f

biél; biel- z *tekstów nie oznaczających pochyleń; prawdopodobnie e jasne.*

sg N biél (3). ◇ G bieli (1). ◇ A biél (4). ◇ L bieli (7).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Kosztowna tkanina wschodnia, rodzaj cienkiego białego płótna, bisior; byssus Vulg (1) :*

Zestawienie: »biel kręcona«: Tefz wczynił fięń w łtronę południá/ á obwiełzenia fięni zbieli kręconey [ex bysso retorta] (ná) łto łokiet. *BudBib Ex* 38/9.

2. *Biała szata, odzienie, ubiór; alba Vulg (7) :*

Wyrażenie przyimkowe: »w bieli« (5): ná drugiey łtronie/ łtali mężowie piękni wbieli/ á bárzo łmutni *SkarŻyw* 98; Aniołámi. Ktořełmy włáśnie widzieli Iák naiáńnieyłzy łnieg/ w bieli [!]. *MWilkHist* D2; vyrzáá dwu Aniołow w bieli łiedzácyh *MWilkHist* H2v [idem] *WujNT Ioann* 20/12.

Zwrot: »chodźć w bieli«: Będá zemną chodźć w bieli: ábowiem godni łą. *WujNT* 278.

a. *Bielizna (1) :*

Wyrażenie przyimkowe: »w bieli« : Chęc być prętko bogáтым/ częłto łiada w bieli: Piefzo/ bofo/ w kofzuli/ iáko do połcieli. *KlonWor* 72.

b. *O figurze szachowej (1) :*

Wyrażenie przyimkowe: »w bieli«:

Wyrażenie: »rycerz w bieli« : Potym o Bábę dał łzách Rycerz w bieli/ Tufzáć/ że mu iey obronić nie mieli. *KochSz* B3.

3. *Tłuszcz zwierzęcy, słonina, sadło; arvina Calep (2) :* Arvina – Biel, ładło, łłuftołzcz. *Calep* 100a.

biel od czego: Weźmi biél od łtárych łłonin *SienLek* 172v.

4. *Warstwa drzewa znajdująca się między korą a rdzeniem; miąsz drzewa; pulpa in arboris Mącz; adeps arboris, alburnum, caro arboris, mollis ac pessima pars ligni, pulpa arboris, pulpa sine venis Cn (3) :* Każe biel ociáłowáć by iedno drzeń zołtał *RejWiz* 84v; OCiáfuy bráćie dobrze/ bo biel robak toczy *RejZwierz* 143.

Zestawienie: »biel drzewna«: Pulpa in arboribus, Biel drzewna/ która yełt miedzy zwierzchnią skórą á miedzy drzeniem/ króra [!] łie łatwie odfzczepa od drżenia *Mącz* 331a.

5. *chem. Biały barwnik, biała farba; melinum, psimythium, psimmythus Cn (2) :*

Zestawienie: »biel ołowna« = *farba biała ołowiana, węglan ołowiu, blejwas (2):* Słusznie go [blajwajs] Polacy iáko y Niemcy biél ołowną zową. *SienLek* X4v, X.

Synonimy: 1. *bisior; 3. sadło, smalc, tłustość; 5. blajwajs, ceruza.*

Cf **BIELIZNA**